

PRESIUNEA FISCALĂ – UN ELEMENT ESENȚIAL ÎN ASIGURAREA STABILITĂȚII FINANCIARE A STATULUI

RODICA PERCIUN, dr., conf. cercet., IEFS
VIORICA POPA, drd., cercet. șt., IEFS

Fiscal policy is evolving and improving continuously according to the political, economic and social developments in the country. For its part the reorientation of fiscal policy goals causes a number of problems that need to be taken into consideration to avoid distortions in economic development. In order to remove the existing distortions are to be examined the possibilities for transforming the current fiscal policies in an efficient and stabilizing one to stimulate economic processes in Moldova. In this article the authors propose to talk about the role, essence and concept of the tax burden for ensuring the financial stability of the state.

Keywords: financial stability, fiscal pressure, fiscal incomes, taxes, black economy.

Cuvinte cheie: stabilitate financiară, presiune fiscală, venituri fiscale, taxe, impozite, economia subterană.

JEL Classification: H2, H25, H71, E26

Introducere. Actualmente, stabilitatea financiară joacă un rol esențial în cadrul sistemului financiar și în economie pe ansamblu. Stabilitatea financiară a devenit în ultimele decenii un obiectiv tot mai important al procesului decizional economic. Ținând cont de crizele cu care ne confruntăm atât pe plan mondial, și în mod special pe cel european, realizarea stabilității financiare constituie una din noile provocări cărora trebuie să le facă față economiile contemporane. Realizarea și menținerea stabilității financiare ar trebui să devină un obiectiv politic cheie și în societatea noastră. O acțiune metodică de prevenire a riscului de instabilitate financiară este mai necesară ca niciodată anume într-o lume globalizată, care se caracterizează printr-un grad mai mare de contagiune și de răspândire a crizelor. Stabilitatea financiară este importantă pentru orice economie indiferent de gradul ei de dezvoltare, deoarece cu ajutorul instituțiilor financiare se efectuează activitățile principale pentru toate sectoarele economice. Deci, criza sistemului financiar poate să ducă la blocaje economice, la pierderi directe, și respectiv la scăderea ritmului de creștere economică, și poate duce chiar la recesiune. De aceea apare necesitatea unei cercetări mai riguroase a tuturor elementelor ce țin de stabilitatea financiară a unui stat.

În prezentul articol autorii își propun să vorbească despre rolul, esența și conceptul presiunii fiscale pentru asigurarea stabilității financiare a statului. Scopul respectiv a impus pentru cercetare următoarele sarcini:

- Determinarea factorilor de influență și efectele creșterii presiunii fiscale;
- Analiza presiunii fiscale în statele membre ale Uniunii Europene;
- Evaluarea gradului presiunii fiscale asupra activității economice în Republica Moldova.

Vom începe prin argumentarea importanței acestei noțiuni. Și anume, politica fiscală are la dispoziție numeroase pârghii de influențare a proceselor economice care urmează a fi orientate astfel încât să acționeze în direcția încurajării agenților economici la efectuarea investițiilor; dezvoltării anumitor domenii de activitate; incitării contribuabililor spre muncă și economisire; creării de noi locuri de muncă etc. Aceasta reprezintă ansamblul de măsuri și de acțiuni practice – bazată pe o anumită concepție economică – cu privire la categoria de impozite folosite, la locul lor în ansamblul veniturilor bugetare, la relațiile dinamice dintre diferitele lor categorii și la modul de folosire a acestora ca pârghie de stimulare a dezvoltării economice și de soluționare a unor probleme sociale și politice în țară. Fiscalitatea are multiple influențe asupra proceselor social-economice și asupra stabilității financiare. Din aceste considerente *problema presiunii fiscale* prezintă o deosebită importanță. Este binecunoscut faptul, că sistemele fiscale sunt un factor-cheie pentru influențarea eficienței de ansamblu a economiei. Prin urmare, *presiunea fiscală* presupune anumite limite de suportabilitate din partea contribuabililor. Aceste limite sunt impuse de reacțiile contribuabililor, care pot să opună rezistență creșterii prelevărilor obligatorii, reacționând prin evaziune, fraudă, reducerea activității productive sau chiar prin revolte. Dacă până la un anumit moment, plata impozitului este realizată de bună voie de către contribuabilul cinstit, la un moment dat, când impozitele depășesc anumite limite ale suportabilității, se produc fenomene care aduc grave deservicii dorinței statului de a colecta aceste venituri, care la rândul său, poate cauza instabilitate financiară. Comportamentul contribuabilului devine anormal, încercând permanent prin orice cale să se sustragă plății impozitului, sperând într-o diminuare a presiunii fiscale.

1. Factorii de influență și efectele creșterii presiunii fiscale asupra stabilității financiare

Mărimea ratei presiunii fiscale este influențată de numeroși factori, dintre care menționăm:

- nivelul de dezvoltare a economiei;
- structura și formele proprietății;
- necesitățile publice stabilite de politica guvernamentală prin nivelul cheltuielilor publice;
- eficiența cu care se utilizează cheltuielile publice finanțate prin impozite;
- gradul de adeziune a populației la politica guvernului;
- mărimea datoriei publice;

– stadiul democrației etc.

În viziunea multor specialiști, cauza principală a sporirii presiunii fiscale o constituie creșterea continuă a cheltuielilor publice, a căror evoluție este supusă anumitor „legități” economice, sociale și politice. În legătură cu opțiunea pentru împrumuturile publice în vederea finanțării cheltuielilor publice în creștere, pe termen scurt ea poate fi privită ca un factor de reducere sau menținere a nivelului presiunii fiscale; pe termen lung însă împrumuturile publice prin serviciul datoriei publice reprezintă un factor de creștere a cheltuielilor publice cu repercusiuni asupra nivelului presiunii fiscale viitoare.

În literatura de specialitate, din acest motiv, împrumuturile publice mai sunt denumite (și reprezintă) „impozite amânate”. În situațiile de depășire a ratei optime a presiunii fiscale, în anumite condiții socio-economice existente, apar unele fenomene negative, dintre care menționăm: slăbirea efortului productiv, fraudă și evaziunea fiscală, precum și economia subterană, riscul de inflație prin fiscalitate, reducerea competitivității pe plan internațional etc., cu alte cuvinte instabilitate financiară.

a) *Scăderea efortului productiv*. Economiiștii liberali au remarcat efectele descurajante pe care nivelurile înalte ale impozitelor au asupra muncii, economisirii și investițiilor. Astfel, din punctul de vedere al incitării la muncă, sporirea presiunii fiscale conduce la două tipuri de efecte adverse: *efectul de substituție* (diminuarea timpului de lucru al angajatului, ca urmare a amputării salariului prin impozitare) și *efectul de venit* (depunerea unei munci suplimentare în scopul compensării pierderii de venit net datorită creșterii impozitelor).

b) *Riscul de inflație* prin fiscalitate provine din faptul că orice creștere a impozitelor și a cotizațiilor sociale are tendința de a se repercuta asupra procesului de cuantificare a prețurilor și salariilor, alimentând în acest mod inflația. Explicația constă în încercarea, pe de o parte, a întreprinderilor de a cuprinde în prețul lor de vânzare plusul de impozite și contribuții sociale pe care le suportă și, pe de altă parte, încercarea salariaților de a recupera, sub forma salariilor mai mari, scăderea puterii de cumpărare cauzată de impozite.

c) *Economia subterană* reprezintă un fenomen prin care diverse forme de activitate au drept caracteristică sustragerea de la plata impozitelor. Amploarea sa este strâns legată de nivelul ridicat al fiscalității, fiind un aspect particular al fraudei și evaziunii fiscale. Astfel, practicarea muncii „la negru” permite angajatului să obțină venituri nedeclarate (principale sau complementare), iar patronului – să se sustragă de la plata impozitelor și taxelor sociale (aferele muncii la negru).

d) *Reducerea competitivității* pe plan internațional. Orice creștere a preluărilor obligatorii suportată de agenții economici se repercutează în nivelul prețului practicat la produsele lor, diminuând capacitatea de autofinanțare, de investiții și modernizare, ceea ce se reflectă în mod negativ asupra competitivității întreprinderii respective în relațiile cu exteriorul.

Sporirea presiunii fiscale dincolo de pragul considerat admisibil riscă, pe de o parte, să se confrunte cu rezistențe din ce în ce mai puternice, iar pe de altă parte, să creeze un mare handicap agenților economici autohtoni în fața unei concurențe internaționale din ce în ce mai active, mai agresive.

Deoarece presiunea fiscală maximă este mai mult o percepție care variază în funcție de circumstanțele economice, politice și psihologice, există următoarele limite ale presiunii fiscale:

- *limite de ordin economic* care țin de faptul că prelevările obligatorii pot avea ca efect frânarea înclinației spre muncă, economii și investiții, precum și slăbirea spiritului întreprinzător;

- *limite de ordin psihologic și politic impuse de reacțiile contribuabililor* care pot opune rezistență creșterii prelevărilor obligatorii, atunci când ei le estimează a fi;

- *excesive prin:* evaziune, fraudă, reducerea activității productive și chiar mișcări de protest și revolte;

- *compensații induse de presiunea fiscală* exprimate prin faptul că aceasta constituie un avantaj pentru contribuabili prin intermediul cheltuielilor pe care le finanțează [1].

2. Analiza presiunii fiscale în Uniunea Europeană.

Cuantificarea presiunii fiscale la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene (UE), evidențiază o paletă largă de rate ale fiscalității. În acest context, analiza comparativă a gradului de fiscalitate în statele membre ale UE în perioada 2000-2010¹, permite determinarea comportamentului contribuabilului prin prisma unor indicatori care permit analiza în structură a presiunii fiscale.

În ultimii ani s-au produs schimbări considerabile în structura impozitelor din statele membre ale UE. Noi am calculat **nivelul presiunii fiscale globale drept raport dintre totalul încasărilor fiscale (inclusiv contribuția la asigurările sociale) și PIB**. În anul 2010, veniturile fiscale, inclusiv contribuțiile de asigurări sociale, au constituit 91% din totalul veniturilor bugetului general în UE. Astfel, veniturile fiscale în UE au constituit 39,6% în PIB și 40,2% din PIB-ul Zonei Euro (EA-17) [5]. În Figura 1 este prezentată evoluția presiunii fiscale din Uniunea Europeană (UE-27) și zona euro (EA-17), în perioada 1995-2010. Observăm că presiunea globală începând cu anul 1999 a urmat un trend oscilant descendent, (excepție fac anii 2006-2007 unde se percepe o ușoară creștere), rezultând în anul 2010 o valoare minimă egală cu 39,6% în cadrul țărilor UE-27 și respectiv 40,2% din PIB zona euro.

¹ Date disponibile

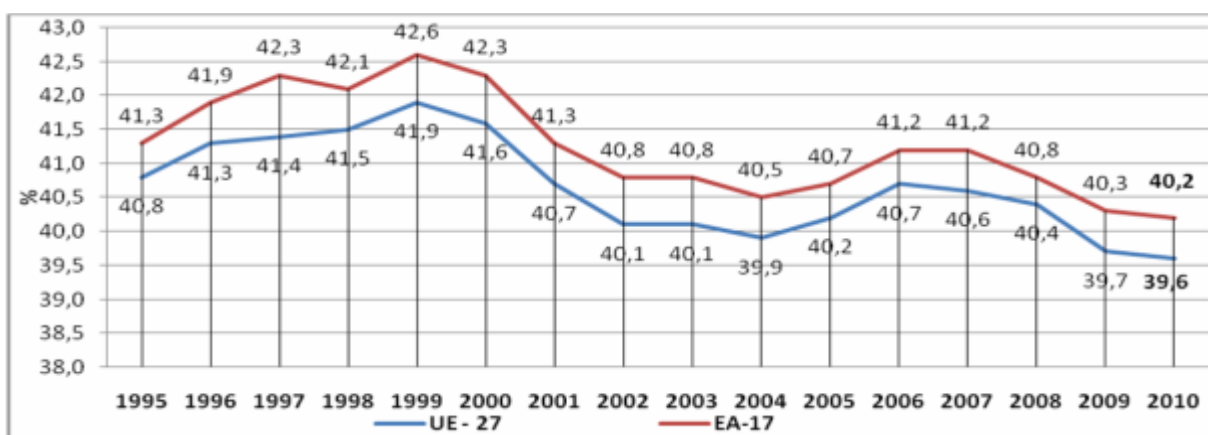

Fig. 1. Tendința evoluției presiunii fiscale globale, în UE-27 și EA-17, în perioada 1995-2010,%

Sursa: Conform datelor Statistica Eurostat/

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

În anul 2010, impozitele pe producție și importuri au constituit 33,3% și impozitele curente pe venit, pe avere și alte impozite, au înregistrat 31,2% din veniturile fiscale totale. Ponderea impozitelor curente pe venit, avere și alte impozite, a început să scadă începând cu anul 2007, iar ponderea contribuțiilor sociale a crescut considerabil în perioada 2008-2009, dar a scăzut ușor în perioada 2009-2010, constituind nivelul de 35,1% din veniturile fiscale totale. În anul 2010 cel mai mare nivel al presiunii fiscale a fost înregistrat în Belgia (46,4%), Danemarca (48,5%), Suedia (46,3%), Finlanda, Norvegia (42,9%), Austria (43,7%), Italia (42,6), Franța (44,5%), acestea având ponderi peste 40%. Cele mai mici ponderi, sub 30%, s-au înregistrat în Letonia (27,5%), Lituania (27,4%), Bulgaria (27,4%) și România (28,1%) (vezi Figura 2).

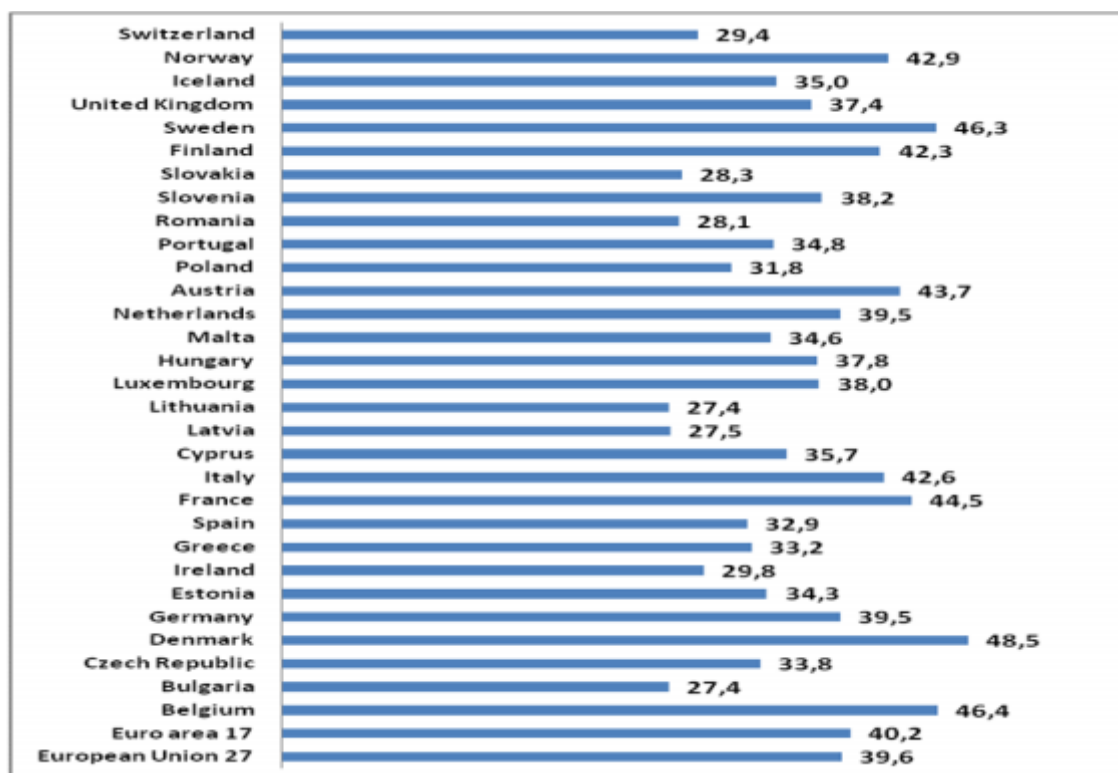

Fig. 2. Evoluția presiunii fiscale, în UE-27, în anul 2010,%

Sursa: Conform datelor Statistica Eurostat/

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

O analiză comparativă a datelor ne permite să afirmăm că nivelul presiunii fiscale în RM este mai mic decât media pe UE, dar avem o tendință de creștere continuă a acestui indicator. În anul 2010 presiunea fiscală în RM a constituit 30,8%, pe când România a înregistrat 28,1%, ceea ce este cu 11,5 p.p. mai puțin decât media în UE-27 și cu 2,6 p.p. mai puțin decât nivelul minim înregistrat în Republica Moldova (vezi Tabelul 1).

Tabelul 1

Nivelul presiunii fiscale, în UE-27 și Republica Moldova, în perioada 2001-2010, %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
UE -27	40,7	40,1	40,1	39,9	40,2	40,7	40,6	40,4	39,7	39,6
Belgia	47,3	47,5	47,0	47,1	47,0	46,7	46,1	46,6	45,9	46,4
Bulgaria	30,8	28,5	31,0	32,5	31,3	30,7	33,3	32,3	29,0	27,4
Republica Cehă	33,8	34,6	35,5	35,9	35,7	35,4	35,9	34,5	33,6	33,8
Danemarca	49,4	48,8	49,0	50,0	51,7	50,5	49,8	48,6	48,6	48,5
Germania	40,9	40,4	40,6	39,7	39,7	40,0	40,0	40,2	40,7	39,5
Estonia	30,3	31,1	30,8	30,6	30,7	30,8	31,5	31,8	35,8	34,3
Irlanda	30,7	29,5	30,1	31,3	31,8	33,3	32,7	31,1	29,8	29,8
Grecia	35,2	35,7	34,1	33,4	34,4	33,4	34,4	34,2	32,8	33,2
Spania	34,5	35,1	34,7	35,5	36,7	37,6	38,0	33,9	31,6	32,9
Franța	45,6	45,1	44,9	45,1	45,6	45,9	45,2	45,0	44,0	44,5
Italia	41,5	40,8	41,3	40,7	40,3	42,0	43,0	43,0	43,1	42,6
Cipru	30,7	30,9	32,2	33,0	35,0	35,8	40,1	38,6	35,3	35,7
Letonia	29,0	28,8	28,8	28,8	29,4	30,8	30,8	29,7	27,0	27,5
Lituania	28,5	28,2	28,0	28,4	28,7	29,6	29,9	30,4	29,7	27,4
Luxemburg	40,6	40,2	39,0	38,2	38,5	36,7	36,5	36,3	38,6	38,0
Ungaria	38,8	38,1	38,1	37,8	37,5	37,4	40,5	40,4	40,2	37,8
Malta	31,2	32,1	32,5	34,1	35,2	35,4	36,1	35,1	35,6	34,6
Olanda	39,4	38,7	38,4	38,5	38,6	39,8	39,5	39,9	39,1	39,5
Austria	46,8	45,3	45,2	44,6	43,6	43,0	43,2	44,2	44,3	43,7
Polonia	32,2	32,7	32,2	31,5	32,8	33,8	34,8	34,3	31,8	31,8
Portugalia	33,4	34,3	34,7	33,9	35,0	35,7	35,9	35,9	34,4	34,8
România	28,9	28,5	28,1	27,7	28,5	29,2	29,8	28,8	27,7	28,1
Slovenia	37,7	38,1	38,3	38,4	38,9	38,5	37,9	37,5	37,9	38,2
Slovacia	33,2	33,1	33,0	31,7	31,5	29,4	29,5	29,4	29,0	28,3
Finlanda	44,9	44,8	44,3	43,6	44,1	43,9	43,1	43,0	42,7	42,3
Suedia	49,9	47,9	48,3	48,5	49,3	48,7	47,8	46,9	47,3	46,3
Anglia	38,0	36,5	36,2	36,7	37,6	38,3	37,9	39,5	36,6	37,4
Islanda	35,3	35,2	36,7	37,8	40,6	41,4	40,5	36,6	33,8	35,0
Norvegia	42,9	43,1	42,4	43,1	43,3	43,5	43,0	42,1	42,5	42,9
Elveția	29,5	29,8	29,3	28,9	29,3	29,2	29,0	29,3	29,7	29,4
Republica Moldova	24,1	25,6	27,2	29,4	31,2	32,9	33,6	33,2	31,7	30,8

Sursa: Conform datelor Statistica Eurostat/
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

Creșteri semnificative ale presiunii fiscale aferente impozitelor directe s-au înregistrat în perioada de analiză în țări, precum Cipru (de la 10,8% în anul 1999 la 11,1% în anul 2010), Malta (de la 8,8% în anul 1999 la 13,4% în anul 2010) și Slovenia (de la 7,4% în anul 1999 la 8,3% în anul 2010). În cazul Maltei creșterea se datorează în principal impozitării veniturilor societăților comerciale, deoarece a fost lărgită baza de impozitare și a fost îmbunătățită eficiența colectării impozitelor. În Cipru, creșterea se datorează impozitului așezat asupra veniturilor din capital al societăților comerciale și al gospodăriilor, precum și al creșterilor spectaculoase înregistrate în sectorul imobiliar și al construcțiilor în anul 2007. În cazul Letoniei, creșterea presiunii fiscale aferente impozitelor directe se datorează impozitului pe profit, care a dus încasări crescânde, în ciuda faptului că nu au fost operate modificări ale cotei de impozitare [5].

În perioada 2000-2010 s-au înregistrat reduceri ale presiunii fiscale aferente impozitelor directe în țările din UE, precum Irlanda (de la 13,4% în anul 2000 la 10,7% în anul 2010), Suedia (de la 22,6% în anul 2000 la 19,4% în anul 2010), Polonia (de la 7,2% în anul 2000 la 7% în anul 2010) și în Suedia (de la 22,6% în anul 2000 la 19,4% în anul 2010). În Suedia, reducerea presiunii fiscale aferente impozitelor directe în perioada supusă analizei constituie o

consecință a încetirii ritmului de creștere economică. În Bulgaria, de la 6,9% în anul 2000 la 5,1% în anul 2010, reducerea acestui indicator se datorează unor importante măsuri de politică fiscală promovate de autoritățile guvernamentale: reducerea cu două treimi a cotei de impozit pe profit în anul 2000, modificarea regimului fiscal al amortizării activelor imobilizate și o atenuare progresivă a cotelor de impozit pe venit, până la introducerea impozitării proporționale în anul 2008 (Tabelul 2).

Tabelul 2

**Nivelul presiunii fiscale aferente impozitelor directe în țările UE-27,
în perioada 1999-2010, %**

ȚĂRI/ANI													Diferența	Poziția
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2000/ 2010	2010
BE	17,4	17,5	17,8	17,6	17,2	17,5	17,6	17,2	17,0	17,2	15,9	16,3	-1,2	3
BG	7,7	6,9	7,5	6,4	6,2	6,0	4,9	5,2	8,2	6,7	5,9	5,1	-1,8	26
CZ	8,2	7,9	8,3	8,8	9,2	9,2	8,9	8,9	9,0	8,0	7,3	7,0	-0,9	21
DK	30,3	30,5	29,5	29,3	29,6	30,4	31,9	30,7	30,1	29,7	29,9	29,9	-0,7	1
DE	12,7	13,0	11,4	11,0	11,0	10,8	11,1	11,9	12,2	12,4	11,7	11,2	-1,8	11
EE	9,8	7,7	7,2	7,5	8,0	7,9	7,0	7,1	7,4	7,8	7,6	6,8	-1,0	23
IE	13,7	13,4	12,6	11,5	11,8	12,3	12,2	13,1	12,8	11,7	10,8	10,7	-2,7	14
EL	9,1	10,0	8,8	8,8	8,0	8,2	8,8	8,3	8,3	8,3	8,5	7,8	-2,2	19
ES	10,5	10,6	10,5	11,1	10,4	10,8	11,5	12,3	13,5	11,2	10,1	9,9	-0,8	15
FR	12,5	12,5	12,6	11,8	11,4	11,7	11,9	12,2	12,0	12,0	10,3	11,0	-1,5	13
IT	14,9	14,4	14,7	14,0	14,7	13,9	13,3	14,3	15,0	15,2	15,4	14,7	0,3	6
CY	10,8	11,2	11,3	11,3	9,7	8,8	10,2	10,8	13,8	12,9	11,2	11,1	0,0	12
LV	7,7	7,3	7,6	7,9	7,6	7,9	7,9	8,5	9,2	9,8	7,2	7,4	0,1	20
LT	9,1	8,4	7,8	7,4	7,9	8,7	9,0	9,5	9,2	9,3	6,0	4,7	-3,7	27
LU	14,9	15,0	15,3	15,4	14,8	13,1	13,7	13,2	13,2	13,5	14,2	14,4	-0,7	7
HU	9,5	9,9	10,2	10,2	9,6	9,1	9,1	9,5	10,4	10,6	10,0	8,5	-1,4	17
MT	8,8	9,2	10,0	11,2	11,7	11,3	12,0	12,3	13,6	13,0	13,9	13,4	4,2	8
NL	12,1	12,0	11,7	11,8	11,0	10,7	11,7	11,9	12,2	12,0	12,2	12,2	0,2	10
AT	13,3	13,2	15,0	13,8	13,7	13,5	12,8	12,9	13,4	14,0	12,8	12,7	-0,4	9
PL	7,7	7,2	6,7	6,9	6,6	6,4	7,0	7,5	8,6	8,6	7,5	7,0	-0,2	22
PT	9,1	9,6	9,2	9,1	8,5	8,4	8,3	8,7	9,5	9,7	9,0	8,9	-0,7	16
RO	7,8	7,0	6,4	5,8	6,0	6,4	5,3	6,0	6,7	6,7	6,5	6,2	-0,8	24
SI	7,4	7,4	7,6	7,8	8,0	8,2	8,7	9,1	9,2	8,9	8,3	8,3	0,9	18
SK	9,0	7,4	7,5	7,1	7,1	6,1	6,0	6,1	6,2	6,5	5,5	5,4	-2,1	25
FI	18,8	21,4	19,3	19,1	18,1	17,8	17,8	17,6	17,8	17,8	16,3	16,1	-5,3	4
SE	21,7	22,6	20,8	19,6	20,2	20,9	22,0	22,2	21,2	19,8	19,7	19,4	-3,2	2
UK	16,3	16,7	16,8	15,7	15,2	15,4	16,3	17,1	16,8	18,6	16,1	15,8	-0,8	5
NO	16,9	20,1	20,2	19,8	19,5	21,0	22,2	22,7	21,5	22,1	20,4	21,1	1,0	
IS	15,3	16,1	16,5	16,5	16,8	16,9	18,3	18,8	18,9	18,2	16,7	16,6	0,5	
EU-27	13,9	14,1	13,6	13,1	12,9	12,8	13,2	13,7	13,9	13,8	12,8	12,6	-1,4	
EA-17	13,0	13,0	12,6	12,2	12,0	11,9	12,0	12,6	12,9	12,7	12,0	11,8	-1,2	
EU-25	13,9	14,1	13,7	13,1	12,9	12,9	13,2	13,8	14,0	13,9	12,8	12,7	-1,4	

Sursa: Conform datelor Statistica Eurostat

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

Analiza evoluției presiunii fiscale aferente impozitelor indirecte pentru țările din grupul UE-27, în perioada 2000-2010, arată că acest indicator variază în intervalul 12%-13%. Reduceri elocvente ale presiunii fiscale aferente impozitelor indirecte s-au înregistrat în perioada de analiză în cazul Spaniei (de la 10,6% în anul 2000 la 9,9% în anul 2010), Irlandei (de la 13,5% în anul 2000 la 11,7% în anul 2010), Greciei (de la 14,2% în anul 2000 la 12,3% în anul 2010) și Regatului Unit (de la 13,9% în anul 2000 la 13,2% în anul 2010). Creșteri semnificative ale presiunii fiscale aferente impozitelor indirecte s-au înregistrat în perioada de analiză în țări precum Estonia (de la 12,3% în anul 2000 la 14,2% în anul 2010), Cipru (de la 12,2% în anul 2000 la 15,6% în anul 2010) (vezi tabelul 3).

Tabelul 3

Nivelul presiunii fiscale aferente impozitelor indirecte în țările UE-27, în perioada 1999-2010, %

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Diferența 2000 /2010	Poziția 2010
BE	13,8	13,6	13,2	13,2	13,2	13,4	13,5	13,6	13,3	13,1	13,0	13,3	-0,3	15
BG	13,3	13,8	13,4	12,6	14,5	16,3	16,6	17,2	17,0	17,8	15,4	15,2	1,4	5
CZ	11,1	10,8	10,5	10,3	10,6	11,3	11,3	10,8	11,1	10,9	11,4	11,5	0,7	24
DK	18,3	17,2	17,4	17,5	17,4	17,6	18,0	18,1	17,9	17,2	17,0	16,9	-0,3	3
DE	11,3	11,3	11,1	11,0	11,2	10,8	10,8	10,8	11,3	11,2	11,7	11,4	0,1	25
EE	11,7	12,3	12,3	12,5	12,1	12,3	13,4	13,5	13,5	12,3	15,0	14,2	1,9	9
IE	13,6	13,5	12,4	12,3	12,5	13,1	13,6	14,1	13,5	12,6	11,5	11,7	-1,9	22
EL	14,1	14,2	13,8	13,3	12,4	12,0	12,1	12,7	13,1	12,7	11,5	12,3	-1,9	19
ES	12,1	12,0	11,6	11,6	11,8	12,2	12,7	12,8	11,9	10,1	9,1	10,6	-1,4	26
FR	16,4	15,8	15,4	15,4	15,3	15,6	15,7	15,6	15,4	15,2	15,3	15,1	-0,7	6
IT	15,2	15,1	14,6	14,6	14,2	14,3	14,4	15,0	14,9	14,0	13,8	14,2	-0,9	10
CY	10,4	12,2	12,6	12,9	15,4	16,4	16,5	17,2	18,7	17,9	15,4	15,6	3,5	4
LV	13,7	12,4	11,9	11,3	12,1	11,9	12,8	13,2	12,6	11,2	10,9	11,5	-0,9	23
LT	13,6	12,5	12,2	12,4	11,7	11,2	11,3	11,4	11,9	11,8	11,8	12,1	-0,4	20
LU	13,3	14,0	13,6	13,0	12,6	13,5	13,4	12,8	12,6	11,9	12,1	11,9	-2,2	21
HU	16,3	16,6	15,5	15,0	15,8	16,3	15,8	15,3	16,3	16,0	16,9	17,2	0,5	2
MT	12,4	12,3	13,0	12,8	12,9	14,8	15,4	15,4	15,2	14,8	14,3	13,9	1,6	11
NL	12,7	12,5	12,9	12,7	12,7	12,9	12,9	13,1	13,0	12,7	12,3	12,5	0,0	17
AT	15,6	15,2	15,2	15,3	15,2	15,0	14,8	14,3	14,2	14,4	14,9	14,7	-0,5	7
PL	13,6	12,6	12,5	13,2	13,2	13,1	13,9	14,5	14,4	14,4	13,1	13,8	1,2	12
PT	14,1	13,5	13,5	14,0	14,6	14,0	14,8	15,2	14,8	14,3	12,9	13,6	0,0	13
RO	12,2	12,2	11,3	11,6	12,3	11,7	12,9	12,8	12,6	12,0	11,0	12,3	0,2	18
SI	16,5	15,7	15,5	15,8	16,0	15,8	15,8	15,2	14,9	14,4	14,4	14,6	-1,1	8
SK	12,4	12,5	11,3	11,4	11,9	12,3	12,6	11,5	11,4	10,8	10,6	10,4	-2,1	27
FI	14,5	13,9	13,4	13,7	14,2	14,0	14,1	13,9	13,3	13,1	13,6	13,5	-0,4	14
SE	18,4	16,4	16,4	16,6	16,7	16,5	16,6	16,8	16,7	18,1	18,9	18,2	1,8	1
UK	13,8	13,9	13,5	13,4	13,2	13,2	12,9	12,9	12,8	12,4	12,0	13,2	-0,7	16
NO	15,3	13,6	13,4	13,4	13,0	12,7	12,2	12,2	12,5	11,1	12,1	12,1	-1,5	
IS	18,7	18,2	15,9	15,9	16,7	17,8	19,1	19,4	18,6	15,6	14,0	14,3	-3,9	
EU27	13,9	13,7	13,4	13,3	13,3	13,3	13,4	13,5	13,5	13,1	12,9	13,2	-0,5	
EA-17	13,7	13,5	13,2	13,2	13,2	13,2	13,3	13,4	13,3	12,9	12,8	12,9	-0,6	
EU-25	13,9	13,7	13,4	13,4	13,3	13,4	13,4	13,5	13,5	13,1	12,9	13,2	-0,5	

Sursa: Conform datelor Statistica Eurostat/

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

Referitor la presiunea fiscală aferentă impozitelor indirecte, putem concluziona că nu mai există o discrepanță între țările dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate. Astfel, se înregistrează valori de peste 14% pentru acest indicator atât pentru unele țări dezvoltate din cadrul grupului, precum Danemarca, Suedia, Franța, cât și pentru unele țări în curs de dezvoltare, precum Bulgaria, Slovenia sau Ungaria. Niveluri reduse ale acestui indicator (sub 12%) se înregistrează, în special, în țările în curs de dezvoltare, precum Lituania, Slovacia, Cehia.

Nivelul presiunii fiscale al contribuțiilor sociale depășește în majoritatea țărilor pragul de 10%, atingând un nivel maxim de 16,7% în Franța în anul 2010. Iar cel mai mic nivel este înregistrat în Danemarca fiind egal cu 1%, pe când presiunea fiscală aferentă impozitelor în această țară este de 48,5% (Tabelul 4).

În perioada 2000-2010, la majoritatea statelor membre UE-27 au fost înregistrate scăderi ale presiunii prelevărilor obligatorii. Respectiv, comparând această perioadă, la 12 state s-a înregistrat creșteri, în anul 2010 față de nivelul înregistrat în anul 2000, ca ex: Belgia, Cehia, Grecia, Portugalia, Estonia, etc. De asemenea, Cipru a înregistrat creșteri vertiginoase cu 2,3 p.p., constituind 9% în anul 2010.

Tabelul 4

**Nivelul presiunii fiscale al contribuțiilor sociale în țările UE-27,
în perioada 1999-2010, %**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Diferența 2000/2010	Poziția 2010
BE	14,2	13,9	14,1	14,4	14,3	13,9	13,7	13,5	13,6	13,9	14,5	14,2	0,3	6
BG	9,8	10,8	9,8	9,6	10,3	10,2	9,7	8,3	8,1	7,8	7,7	7,1	-3,8	23
CZ	14,9	15,0	14,9	15,4	15,6	15,4	15,4	15,6	15,7	15,5	14,9	15,3	0,3	3
DK	1,6	1,8	1,7	1,2	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	-0,8	27
DE	17,3	17,1	16,9	16,9	17,0	16,7	16,4	16,0	15,2	15,2	15,8	15,5	-1,5	2
EE	11,1	10,9	10,7	11,0	10,6	10,3	10,3	10,1	10,5	11,6	13,1	13,1	2,2	9
IE	4,2	4,4	4,5	4,4	4,4	4,6	4,7	4,8	5,0	5,4	5,8	5,8	1,5	26
EL	10,2	10,5	10,6	11,6	11,7	11,2	11,3	10,7	11,2	11,2	10,4	10,9	0,4	15
ES	11,9	12,0	12,2	12,1	12,2	12,1	12,1	12,1	12,2	12,3	12,4	12,3	0,3	11
FR	16,3	16,1	16,1	16,2	16,4	16,2	16,4	16,5	16,3	16,3	16,8	16,7	0,6	1
IT	11,8	11,9	11,8	11,9	12,1	12,3	12,3	12,3	12,8	13,4	13,6	13,4	1,5	8
CY	6,7	6,6	6,8	6,8	7,1	7,8	8,3	7,8	7,5	7,8	8,7	9,0	2,3	19
LV	10,7	10,0	9,3	9,4	8,9	8,7	8,4	8,8	8,7	8,3	8,5	8,4	-1,6	21
LT	9,2	9,3	8,9	8,6	8,5	8,3	8,1	8,4	8,5	8,9	11,6	10,4	1,1	17
LU	10,1	10,1	10,9	10,9	10,8	10,7	10,4	9,9	9,9	10,1	11,3	10,8	0,8	16
HU	13,2	13,3	13,0	12,9	12,6	12,3	12,5	12,6	13,8	13,7	13,2	12,0	-1,2	13
MT	6,2	6,4	6,7	6,5	6,4	6,5	6,4	6,2	5,9	6,0	6,1	6,0	-0,4	25
NL	15,5	15,4	13,7	13,3	13,8	13,9	12,9	14,0	13,5	14,5	13,9	14,1	-1,4	7
AT	15,0	14,7	14,8	14,6	14,6	14,6	14,5	14,3	14,1	14,3	14,9	14,6	-0,1	5
PL	13,7	12,9	13,4	12,9	12,8	12,3	12,3	12,2	12,0	11,3	11,3	11,1	-1,8	14
PT	7,8	8,0	8,3	8,4	8,6	8,3	8,4	8,4	8,5	8,8	9,0	9,0	1,0	18
RO	11,0	11,1	10,9	10,7	9,4	9,1	9,6	9,7	9,7	9,3	9,4	8,8	-2,3	20
SI	14,0	14,2	14,4	14,2	14,2	14,2	14,2	14,0	13,7	14,0	15,0	15,2	1,0	4
SK	14,0	14,1	14,3	14,6	13,8	13,1	12,6	11,7	11,7	12,0	12,7	12,3	-1,9	12
FI	12,6	11,9	12,0	11,9	11,8	11,7	12,0	12,2	11,9	12,0	12,7	12,5	0,6	10
SE	11,4	12,5	12,2	11,3	10,9	10,6	10,3	9,3	9,3	8,4	8,1	8,3	-4,2	22
UK	6,1	6,2	6,2	5,9	6,3	6,6	6,7	6,7	6,6	6,9	6,8	6,7	0,5	24
NO	10,1	8,9	9,2	9,9	9,8	9,3	8,8	8,6	8,9	8,8	10,0	9,7	0,7	
IS	2,8	2,9	2,8	2,9	3,1	3,0	3,2	3,3	3,0	2,8	3,1	4,1	1,3	
EU-27	12,9	12,7	12,6	12,5	12,7	12,6	12,5	12,4	12,2	12,5	12,9	12,7	0,0	
EA-17	14,7	14,5	14,3	14,3	14,5	14,3	14,2	14,1	13,9	14,1	14,5	14,3	-0,2	
EU-25	12,9	12,7	12,6	12,5	12,7	12,6	12,5	12,4	12,2	12,6	12,9	12,7	0,0	

Sursa: Conform datelor Statistica Eurostat/

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

4. Estimările nivelului presiunii fiscale în Republica Moldova.

Pentru a face o analiză preliminară a evoluției presiunii fiscale în Republica Moldova în următorii ani, autorii au utilizat prognozele indicatorilor macroeconomici pentru anii 2013-2015, efectuate de către Ministerul Economiei. Astfel, din Tabelul 5 vedem, că persistă o tendință foarte mică de micșorare a presiunii fiscale, aceasta conturându-se în anul 2015 la nivelul de 31,4%, ceea ce este cu 0,6 p.p. mai puțin decât în anul 2012 (nivelul presiunii fiscale în acest an a constituit de facto 32%). Prin urmare, în baza estimărilor preliminare conchidem că schimbări majore în politica fiscală nu se așteaptă.

Acest lucru se datorează prin faptul că presiunea fiscală și plata impozitelor este o problemă pentru plătitorii de impozite din Republica Moldova. Astfel, plătitorul dorește ca intensitatea presiunii fiscale asupra veniturilor sale să fie redusă, și concomitent resimte o povară la plata impozitului de care este nevoit să se supună. Iar dorința plătitorului de a-și asigura veniturile realizate înainte de creșterea presiunii fiscale, fără un efort suplimentar, contribuie la dezvoltarea economiei paralele care, treptat, înlocuiește activitățile din economia reală, făcând loc apariției economiei paralele (economia subterană). Consecințele acestui fapt sunt scăderea numărului de contribuabili, scăderea materiei și a bazei impozabile și ineficiența politicilor macroeconomice în domeniu.

Tabelul 5

Estimările nivelului presiunii fiscale în Republica Moldova, în perioada 2012-2015

Indicatori	Aprobat		Estimat	
	2012	2013	2014	2015
1.Presiunea fiscală generală ,%	32,0	31,9	31,5	31,4
<i>Veniturile fiscale (mil.lei)</i>	<i>28879,7</i>	<i>31801,0</i>	<i>34570,7</i>	<i>38103,4</i>
<i>PIB (mil.lei)</i>	<i>90100</i>	<i>99400</i>	<i>109600</i>	<i>121400</i>
2.Presiunea fiscală a unui impozit și taxă, inclusiv:				
2.1.Impozitele directe,%	14,58	14,53	14,41	14,36
<i>Impozitul pe venitul persoanelor juridice</i>	<i>1,97</i>	<i>2,03</i>	<i>2,03</i>	<i>2,03</i>
<i>Impozitul pe venitul persoanelor fizice</i>	<i>2,23</i>	<i>2,13</i>	<i>2,14</i>	<i>2,15</i>
<i>Impozitul funciar</i>	<i>0,20</i>	<i>0,18</i>	<i>0,16</i>	<i>0,15</i>
<i>Impozitul pe imobil</i>	<i>0,13</i>	<i>0,15</i>	<i>0,14</i>	<i>0,13</i>
2.2.Impozite indirecte,%	17,46	17,45	17,12	17,02
<i>TVA</i>	<i>12,67</i>	<i>12,70</i>	<i>12,43</i>	<i>12,38</i>
<i>Accize</i>	<i>3,35</i>	<i>3,32</i>	<i>3,29</i>	<i>3,25</i>
<i>Taxe vamale</i>	<i>1,43</i>	<i>1,42</i>	<i>1,39</i>	<i>1,38</i>
3.Presiunea fiscală a contribuțiilor sociale, %	10,03	10,02	9,91	9,88
<i>CAS</i>	<i>8,02</i>	<i>8,10</i>	<i>7,98</i>	<i>7,95</i>
<i>PAM</i>	<i>2,01</i>	<i>1,92</i>	<i>1,93</i>	<i>1,93</i>

*Proгноza preliminară a Ministerului Economiei.

Sursa: calculele autorilor conform datelor Ministerului Finanțelor.

Totuși, putem menționa că statul colectează impozite și taxe pentru asigurarea cheltuielilor publice destinate societății (inclusiv contribuabililor), deci contribuabilii după o perioadă scurtă de timp devin beneficiarii resurselor atrase. Pentru stat, creșterea presiunii fiscale semnifică o îmbunătățire a mecanismului de finanțare a cheltuielilor publice, în timp ce o scădere a presiunii fiscale influențează nivelul deficitului bugetar.

Concluzii

În urma analizei efectuate cu privire la nivelul presiunii fiscale în statele membre ale UE-27 pe intervalul de timp 2000-2010 putem evidenția următoarele:

- nivelurile cele mai reduse ale acestui indicator (sub 30%) se înregistrează, în special, în țările în curs de dezvoltare, ex. Letonia, Bulgaria, Lituania, România;
- în intervalul 30-35% al acestui indicator se plasează așa țări ca: Estonia, Irlanda, Grecia, Spania, Cipru, Letonia, Malta, Polonia, Portugalia, Slovacia;
- un nivel al presiunii prelevărilor obligatorii cuprins între 35-40% se regăsește în următoarele state membre ale UE-27: Cehia, Italia, Luxemburg, Ungaria, Olanda, Slovenia, Regatul Unit al Marii Britanii;
- în intervalul 40-45% al presiunii prelevărilor obligatorii sunt cuprinse un număr de 5 țări: Belgia, Germania, Franța, Austria, Finlanda.

Pentru Republica Moldova se observă o tendință de diminuare a presiunii fiscale. Aceasta a avut valoarea maximă în anul 2007 (33,6%) și începând cu anul 2008 se micșorează încet până la 32% în anul 2012, preconizându-se să ajungă la cifra de 31,4%, în anul 2015. Trebuie să menționăm, că pentru determinarea nivelului presiunii fiscale, statul se conduce de obiectivele politicii fiscale, care stabilește principalele direcții de influență pe plan economic și social. Obiectivele generale ale politicii fiscale pentru anii 2013-2015 se bazează pe asigurarea echității, stabilității și transparenței fiscale; optimizarea presiunii fiscale; stabilizarea și simplificarea legislației fiscale; armonizarea principiilor puse la baza legislației fiscale naționale cu cea comunitară.

Referințe bibliografice:

1. BREZEANU, P. *Fiscalitate: concepte, teorii, politici și abordări practice*. București: Ed. Wolters Kluwer, 2009.
2. TULAI, C., ȘERBU, Simona. *Fiscalitate comparată și armonizări fiscale*. Cluj Napoca: Ed. Casa Cărții de Știință, 2005.
3. Raport privind rezultatele preliminare a executării bugetului public național în anul 2011. 5 p. [accesat 3 iunie 2013]. Disponibil: http://www.minfin.md/common/raportinfo/budget/national/an/2011/12Nota_pentru_Guvern_2011_final.pdf
4. DOBROTĂ, Gabriela, CHIRCULESCU, Maria Felicia. Analiza presiunii fiscale și parafiscale în România și în Uniunea Europeană = Analysis of tax and extra taxes pressure in Romania and European Union. In: Analele Universității „Constantin Brîncuși” din Tîrgu Jiu. Seria Economie. 2010, nr. 4. pp. 300-309 [accesat 3 iunie 2013]. Disponibil: http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2010-04.1/29_GABRIELA_DOBROTA.pdf
5. DOBROTĂ, Gabriela, CHIRCULESCU, Maria Felicia. Presiunea fiscală la nivelul statelor membre UE = The fiscal pressure in the EU member states. In: Analele Universității „Constantin Brîncuși” din Tîrgu Jiu. Seria Economie. 2011, nr. 1. pp. 157-166 [accesat 3 iunie 2013]. Disponibil: http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2011-01/13_GABRIELA_DOBROTA.pdf
6. Statistica Eurostat [accesat 8 iulie 2013]. Disponibil: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm

Recomandat spre publicare: 22.05.2013